

בלעם אומר: הקשיבו לנביא שצפה את המבצע באיראן

טבע האדם הוא להביט קדימה וכל מה שמתקדם יותר נחשב נכון יותר, בכל זאת בלעם צופה שיהודי יביט אחורה ויאמר שהאמת נמצאת בעבר. זאת התורה לא תהיה מוחלפת. שכן התקדמות היא רלוונטית רק במה שהתפתח בדעת האדם, אבל הקב"ה רואה מלכתחילה מקצה העולם ועד קצהו.

ב"ה | פרשת בלק | תשפ"ה

‘ומשלו מים עד ים’.

כיון שכן, אנו רוצים להקדיש את השיעור להתגשמות נבואותיו של בלעם ולראות כיצד הנביא המדייני בעל העיץ האחת, ראה רחוק ממה שאחרים רואים בשתי עיניו. נתמקד בשלוש מנבואותיו הפלאיות, שהיו חסרות היתכנות טבעית באותה נקודת זמן וניווכח כיצד דבר אחד מדבריו לא נפל אחור.

נפתח עם הערה מעניינת: האמת היא שעצם סיפורו של בלעם הוא נבואה שהתגשמה. עוד לפני שניכנס לדון בפרטי נבואותיו, עצם העובדה שהיה אדם כזה ואשר ראה מקצה העולם ועד קצהו היא אמונה שבמהלך הדורות הפכה להיות גלויה לעינינו. הנה הגמרא אומרת משפט סתום:

2. **בבא בתרא יד, ב:** משה כתב ספרו ופרשת בלעם.

משה רבנו כתב שני ספרים בתורה: את הספר שלו, ספר דברים שמכונה "משנה תורה", וכן את "פרשת בלעם": סיפור ההגעה של בלעם למחנה ישראל ונבואותיו. השאלה היא למה משה כתב דווקא את פרשת בלעם ולא את פרשת פרעה, סיחון ועוג?

החתם סופר כותב הברקה: "פרשת בלעם" היא הפרשה היחידה בתורה, שמשה רבינו היחיד שהיה יכול לכתוב אותה. זאת פרשה שלו, משום שלא היו עדים מלבד הקב"ה, ומשה ששמע מהקב"ה. בעוד שכל סיפור בתורה היו לו עדים רבים - מאדם וחווה בכריאת העולם ונח והמבול וכו', עד נסי יציאת מצרים והתגלגלויות המרבה, וכל דור העביר לבני הדור הבא את המעשה, הנה ההגעה של בלעם התחוללה בתוך ארמון מלך מואב ועל הרי מואב שהשקיפו על

אנחנו מתקרבים לסוף הסיפור. הקצוות של ההיסטוריה מתחברים והסיפור כולו הופך להיות מובן. אנו זוכים לחיות בדור בו מנהיגים מדיניים וצבאיים, שחלקם הגדול אינו שומר מצוות, בוחרים לקרוא למבצע צבאי מפואר בתיאור מנבואת בלעם: "עם כלביא", ובכך מפגינים את גודל הראייה של האיש.

הימים ההיסטוריים הממחישים את סימני התגשמות נבואת בלעם, מעניקים חיזוק אדיר לאמונה כי כל דבריו עתידים להתקיים בקרוב. כשם שמקצת דבריו התקיימו - שאר דבריו יתקיימו.

בלעם הוא הראשון שמדבר על הדבר האמתי: "לכה איעצך את אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים". בלעם מדבר על הגאולה העתידה בפירוט רב יותר מכל אדם אחר, הרבה יותר אפילו ממשה רבינו. הרמב"ם קובע להלכה כי נבואת בלעם היא המקור ההלכתי המחייב לאמונה במשיח.

1. **רמב"ם מלכים יא:** המלך המשיח עתיד לעמוד ולה-חזיר מלכות בית דוד ליושנה, ובונה מקדש ומקבץ נדחי ישראל ... וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו - לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה מעידה עליו, שנאמר 'ושב ה' אלוֹקֵיךְ אֶת שְׁבוֹתֶיךָ וּרְחַמְךָ וּשְׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל הָעַמִּים' ... אף **בפרשת בלעם נאמר**, ושם נִפְאָר בְּשֵׁנֵי הַמְּשִׁיחִים: במשיח ראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שיעמוד מבניו, שמושיע את ישראל מיד בני עשו. הוא אומר: 'אראנו ולא עתה' זה דוד, 'אשורנו ולא קרוב' זה מלך המשיח. 'דרך כוכב מיעקב' זה דוד, 'וקם שבט מישראל' זה מלך המשיח. 'ומחץ פאתי מואב' זה דוד, 'וקד רקר כל בני שת' זה המלך המשיח, שנאמר בו (זכריה ט):

מחנה ישראל. אף אחד לא ידע מהגעתו, מכוונותיו הרעות והשיבוש שלהן, מלבד הקב"ה, ומשה ששמע מהקב"ה.

תשובות חתם סופר יו"ד שנו: כל מופתי מצרים ומדבר נעשו לפני שישים ריבוא ... ומה שנעשה לפני מצרים ראו האבות ... ואפילו בריאת העולם ומעשה הנחש בגן עדן ... אדם הראשון ראה ... חוץ מפרשת בלעם, כי מי הגיד לנו מה היה בין מלך מואב וקורס אחד שבא לארצו? ולמה בא ומי הביאו? ומי ידע שבנה מזבחות ורצה לקלל ונהפך לברכה?

אלא רק הם יכולים להלל על גבורת חסדו. כי רק הם יודעים כמה הקב"ה מעורב בהצללתו. הם יודעים מה תכננו לעשות והשתבש להם בדרך ניסית מהשמים, בלי שבני אדם נקפו אצבע למונעם. אחרי ההתקפה הנוראה מעזה, התברר כיצד סינוואר ורף ימ"ש לחצו על איראן וחיזבאללה להצטרף אליהם בפרוץ המערכה. ומי יכול לשער את גודל האסון ח"ו אם כך היה קורה. אולם גבר עלינו חסדו והם נבהלו וחששו והשאירו לנו את הפתח והזמן לקום ולהתאושש.

אחרי ההקדמה אודות עצם הסיפור שקם והוכח לעינינו, נעבור אל כמה מפרטי הנבואה של בלעם, שמתקיימים יום-יום כבר אלפי שנים.

בהערה! הובאה הערה כללית אודות הנושא.

נמצא כי פרשת בלעם היא היחידה בתורה, שקיבלנו אותה באמונה גמורה מפי משה, ללא שום עדות נוספת. והנה רצה הקב"ה ודווקא ביחס לסיפור בלעם, התגלתה בדורנו עדות ארכיאולוגית חיצונית, **מכתבי העמים**, המספרת על אותה דמות נבואית.

ב. בלק מזמין את בלעם לקלל את ישראל ומעלה אותו על ארבע הרים גבוהים הצופים על מחנה ישראל. בלק מעלה בכל פעם מכיוון שונה ומייחל כי הפעם תשרה העין הרעה לקלל את העם החונה למרגלותיו. למעשה, הקללה הופכת לברכה וככל פעם מחדש מנבא בלעם נבואות טובות.

ראו ויקיפדיה ערך "כתובת בלעם" ובקצרה: אחרי מלחמת ששת הימים, ערך צוות ארכיאולוגים הולנדי חפירות בבקעת הירדן ומצא מבנה מקדש ארמי עתיק, ועל קירותיו חרוטות כתובות טיח בת קרוב ל-3000 שנה בשפה ארמית קדומה. הכתובת היא מצטטת את נבואת בלעם בה נעסוק היום: הנבואה האפוקליפטית על קץ ההיסטוריה, החושך הגדול שייפול על האנושות והעולם החדש שייבנה. (כמובן, מה שמבחינתם הוא קץ הימים, עבורנו הוא תחילת הטוב...).

בצורה כוללנית אפשר לחלק את ארבע המופעים כך. הנבואה הראשונה מדברת על **עתידי ישראל בכלל**, עד הגאולה: "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, הן עם לבדד ישכון ובגויים יתחשב, מי מנה עפר יעקוב ומספר את רובע ישראל". הנבואה השנייה מדברת על **אהבת הקב"ה לישראל**, שלא מאפשרת לבלעם לקלל אותם: "לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם ... לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו". הנבואה השלישית מתארת את ההווה, היופי של מחנה ישראל **הפרוש למרגלותיו**: "מה טבו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, כנחלים נטיו כגינות עלי נהר... כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו". הנבואה הרביעית משקיפה עד קצה ההיסטוריה ומדברת על אחרית הימים, כפי שהוזכרו הפסוקים הנפלאים בדברי הרמב"ם לעיל: "דרך כוכב מיעקב וגו'".

ואם הסיפור היחיד שעבר באמונה, מתברר כאמת גמורה בכתבי העמים, קל וחומר לשאר סיפורי התורה שניתנו לעיני מיליוני עדים ובוודאי הם אמת גמורה.

נתחיל עם המילים הראשונות של בלעם, הנבואה הראשונה אודות עתיד ישראל בכלל:

[בדרך אגב: דברי החתם סופר מיישבים עוד גמרא תמוהה שתובא לקמן בסוף הדברים: הגמרא אומרת שחכמים רצו לתקן את פרשת בלעם אחרי קריאת שמע, כמו שאומרים פרשת ציצית אחרי ק"ש. משום שבלעם מנבא על ישראל: "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו". היינו שהקב"ה שומר עלינו אף בשכבנו ובקומנו, כמו שהארי שוכב על משכבו רגוע ושלו. ההבטחה הזו קשורה למצוות "ודברת בס... ובשכבך ובקומך", שמגינה על ישראל. רק למעשה לא קבעה משום טורח ציבור.

3. במדבר כג: כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, הן עם לבדד ישכון, ובגויים לא יתחשב.

כשם שאני עומד בראש ההרים וצופה במחנה ישראל החונה לכדו, כן העם הזה יישאר תמיד לכדו. בלעם מתחיל במילה "הן" - "הן עם לבדד ישכון". המדרש אומר דרש נאה:

מה המיוחד בהבטחה הזו יותר מהבטחות אחרות על שמירת הקב"ה? ראייתי הסבר יפה לדברי החתם סופר הנ"ל: נבואת בלעם היא עדות לגודל אהבת הקב"ה, ששומר אפילו **בלי שיודעים מהצרה ומתפללים עליה**. רק הגויים כבלק ובלעם ידעו מה זממו והקב"ה כבר קם ומונע מאיתם.

שמות רבה טו,ז: כל האותיות מזדווגין, חוץ מב' אותיות 'הן'. א-ט הרי עשרה, ב-ח הרי עשרה, ג-ז הרי עשרה, ד-ו, הרי עשרה. נמצאה אות ה לבדה. וכן במעגל של עשרות,

הדבר מזכיר פירוש יפה על המזמור "הללו את ה' כל גויים, שבחוהו כל העמים, כי גבר עלינו חסדו". דוד קורא לכל אומות העולם - לאיראן ופקיסטן, ללבנון וסוריה - להלל את ה' כי גבר עלינו חסדו. אבל מה פתאום שהאיראנים יהללו אותו כי גבר עלינו חסדו? הם אמורים לכעוס שגבר עלינו חסדו?

1 השיעור מעלה את השאלה, מדוע הנבואות החשובות ביותר באו בפה נביא גוי ולא להבדיל בפי משה רבינו? ראו בארוכה לקו"ש כג/174 שזאת מהות הגאולה. הרמב"ם כותב בתחילת פרק יא (הלכה ד) כי אותו האיש הנוצרי והמוסלמי יישרו דרך למלך המשיח, שנאמר "או אהפוך אל עמים שפה ברורה". ולכן העובדה שהגוי הוא זה שמנבא את גדולת ישראל, היא התכלית והיעד של כל העניין.

אחי יוסף יורדים עם בנימין למצרים ויוסף, שמתחבא מאחורי תחפושת השליט, מזמין אותם לאכול ארוחת צוהריים. יוסף מבקש ממשרתי הארמון לשחוט כבש ולערוך שולחן והתורה מתארת כך:

בראשית מג, לב: וישמו לו לכדו, ולהם לכרם, ולמצרים האוכלים אתו לכרם.

המצרים הגישו את האוכל בקערות נפרדות ליוסף ולאחיו (מטעמי ביטחון), אבל גם המצרים "האוכלים אתו" - אכלו לכרם. יוסף הקפיד לאכול בנפרד מפילי מאנשי הלשכה הצמודים אליו. ואם הקפיד להתרחק מאנשי הלשכה, כל שכן שהקפיד שלא לאכול עם שום אדם אחר.

זה מפתיע: כל איש עסקים יודע שהזמן הטוב לעשות עסקים הוא "לאנץ". ארוחת צהריים. מנת הבשר ביחד עם הרוגע של הצהריים זו דרך מעולה לקרב לבבות ולסגור עסקאות. לא סתם עולם המסעדות קיים על "עסקית צהריים". אם כן, יוסף שפעל בתור שר האוצר של הממלכה העניקת היה אמור להגיע לשיאו בעת ארוחת הצהריים? לנצל את ההזדמנות כדי לשבת עם היועצים ולתכנן צעדים להבראת הכלכלה המצרית. היה עליו להביא משקיעים מכל העולם ולהציג גרפים על ההתפתחות של הכלכלה תחת מנהיגותו ולשכנע אותם להזרים כסף פנימה. למה יוסף אוכל צוהריים לכד?

תרגום אונקלוס מסביר בפשטות: יוסף אכל בשר ואילו המצרים עבדו את הכבש ולא אכלו בשר ולכן לא היו יכולים לאכול יחד. אולם הרבי מעניק הסבר מרומם:

תורת מנחם נא/424: גם בהיותו שם, יוסף נשאר במעמדו ומצבו הקודם ולכן כאשר צריך לאכול, אינו אוכל יחד עם המצרים. ואם פרעה נוגע בכוס היין שלו - לא היה שותה ממנה. ודווקא כאשר פרעה רואה שיוסף מתנהג בדרכו המיוחדת ואינו מתפעל ממנו - אזי מעריך עוד יותר את מעלתו של יוסף ויודע שיכול לסמוך עליו שלא יגלה את הסוד שנשבע לו (שפרעה אינו דובר לשון הקודש).

יוסף **הקפיד לשמור מרחק בינו ובין המצרים**. לשדר לעצמו ולהם: אני דומה לכם אבל לא אחד מכם. ירדתי לכאן בשליחות מיוחדת לשנות עולם ולכן דווקא את האוכל המקרב לבבות - אוכל לבד.

ומה שהתחיל אצל אברהם ויוסף, ממשיך בפלא פלאות כנגד כל הכללים, עד היום הזה ממש. בהערה² הובא סיפור מצוין בן ימינו.

כל האותיות מזדווגות למאה, חוץ מהאות נ שאין לה זוג... כך ישראל אינן יכולין להידבק עם כל העובדי כוכבים ומזלות הקדמונים, אלא לעצמן מופרשים. אפילו שונא גזר עליהם לחלל השבת ומבטל את המילה או לעבוד עבודת כוכבים, הן נהרגים ואין מתערבים בהם.

בלעם צופה תרחיש מדהים שאיש לא היה יכול לצפות אותו: עם ישראל יהיה **השונה הנצחי**. כשכולם יעבדו אלילים - הוא יעבוד לה' אחד. כשכולם ישבתו ביום ראשון - הוא ישבות בשבת. כשכולם יתחילו את השנה בתשרי, הוא יתחיל בניסן. וכשאף אחד לא ימול את התינוקות - הוא יקום וימול. כך בדיוק מעיד המן האגגי, הרבה שנים אחרי בלעם: "ודתיהם שונות מכל עם" - והגמרא מפרשת שמותיאם את הזמן ב"שהי-פהי". יהודים אומרים תמיד: "שבת היום, פסח היום...".

צפי כזה יכול לעלות רק בנבואה ושום חישוב מתמטי לא היה יכול לצפות אותו. החוק החברתי הבסיסי הוא **חוק העדר**. הלחץ החברתי להיות כמו כולם, לחסות בצל הרוב ולא לבלוט בייחודיות. אם אדם יושב בשולחן עם עשרה אנשים וכולם מבקשים סלמון, כי הקייטרינג הזה מצטיין בדגים, הוא לא יהיה היחיד שיבקש בלינצ'ס. אם ניכנס לקניון ונראה שתי מסעדות - אחת מלאה והשנייה ריקה - לא סביר שניכנס לאחורונה. העובדה שכולם קונים מניה בבורסה - מבטיחה שהרוב ימשיך לקנות אותה.

בהערה² הובאו מחקרים מרתקים המוכיחים כי העובדה שהרוב חושב משהו - הופכת אותו לנכון. אנו מאבדים את חוש הביקורת מול מוסכמות חברתיות ונוטים לקבל שקר כאילו הוא אמת.

אולם, בלעם צופה מראש ההרים כי היהודי ילעג לכללים ותמיד יבלוט בהיותו שונה מהרוב. כבר היהודי הראשון נקרא בשם "העברי" והמדרש אומר: "אברהם מעבר אחד וכל העולם מעבר אחר". אביו וכל שכניו עובדים אלילים ואברהם מוכן לקום ולהתריס כי כולם טועים.

ככה זה ממשיך אצל היהודי השני שחי בכדידות בתוך המוני עובדים אלילים: יוסף הצדיק. וארט נפלא: פרופסור וולוול גרין היה דמות בולטת בקהילה המדעית בארצות הברית. הוא היה מומחה לחקר המחלות והחיידקים (אפידמיולוגיה) ונמנה על הצוות המצומצם שנבחר לחקור אם יש חיים על המאדים. בספרו, פרופסור גרין שלום וברכה. עמוד 111, הוא מספר על רעיון חריף ששמע מהרבי בשבת וישב תשכח וחיי השתנו. קומתו היהודית נזקפה והוא החליט לחבוש כיפה באופן קבוע.

1. לפני שבעים שנה ערך החוקר שמעון אש מחקר כזה: הוא הראה לנבדקים תמונה עם כמה קוים באורך שונה ושאל מה הקו הארוך ביניהם. הוא תכנן עם חמישה נבדקים שיהיו משתפי פעולה ויענו תשובה שגויה, ולבסוף שאל את האחד, שהוא מטרת הניסוי, לדעתו. ברוב המקרים הלה ענה כמו שלפניו, אף שידע במעמקי מוחו שהוא שגוה. כי אנו בוחרים בתשובה שגויה, אך ורק כדי לא להיות שונים.

2. לפני כשלושים שנה התפרסם מחקר שטלטל את עולם החוק והסדר באמריקה. באותם שנים התמודדו מדינות בארצות הברית עם פשיעה ואלמיות, עד ששני חוקרים פרסמו מאמר שכותרתו היא "תיאוריית החלונות השבורים". הם גרסו כי הפשע הגדול נובע **מאווירה**. חלונות מנופצים בבניין וציורי גרפיטי על קירות ומשאיות אשפה - יוצרים אווירה **שככה זה כאן** ועברה גוררת עברה.

רודי ג'וליאני יישם את התיאוריה כשנבחר לראשות עיריית ניו יורק. במקום לטפל בעבריינים הגדולים, הוא התחיל מהעוולות הקטנות. הוא הורה לצבוע את תוכות הגרפיטי, לנקות את הזבל ולתקן בניינים הרוסים. ביחד עם השוטרים שהחלו להתפרס ברחובות - ניו יורק חוותה שינוי דרמטי.

3 רבה הראשי של בריטניה (שקדם לרב זקס), הלורד עמנואל יעקובוביץ ז"ל, הוזמן להשתתף בנשף חגיגי בארמון באקינגהם, מעונה הרשמי של מלכת אנגליה. הרב יעקובוביץ השיב במכתב אדיב כי הוא מעריך את ההזמנה, אך לא יוכל להיענות לה מטעמי כשרות. הרב קיבל מכתב תגובה בו נכתב כי נוכחותו רצויה ועל כן יעשה הארמון מאמץ להשביע את רצונו ולספק לו את צרכי הכשרות.

והנה אנקדוטה מדויקת משיחה של הרבי עם נערים צעירים:

אגרת החינוך 86: קבוצת נערים בני מצווה שלמדו בבית ספר דתי, ביקרה אצל הרבי מליובאוויטש. הרבי שאלם אם בסיום לימודיהם בבית הספר ימשיכו בישיבה? הם השיבו בשלילה. אחד מהם הסביר שכל הנערים בשכונה שלו אינם לומדים בישיבה. הרבי שאל מה הוא למד לאחרונה בבית הספר? הנער השיב: "למדנו על אברהם אבינו". אמר הרבי: "אתה יודע שהעם היהודי קיים רק בזכות זה שאברהם אבינו לא עשה את מה שעשו כל תושבי השכונה שלו...".

בלעם ממשיך עם נבואה שניה: "ובגויים לא יתחשב". מה התוספת על מה שכבר נאמר "עם לכרד ישכון"? האבן עזרא כותב דברים מפעמיים, שראויים להתבוננות עמוקה.

אבן עזרא: 'ובגויים לא יתחשב' - לא תתערב עם אומה אחרת לעזוב תורתו, כאשר עשו כל האומות.

בלעם צופה כי עם ישראל לא יזרום עם הקדמה! בעוד שכל האומות

יעדכנו את האמונות לפי ההתקדמות הדתית והמדעית ויקבלו את הדוגמות המודרניות שישתמשו בציבור כאמת גמורה. כשהיוונים שלטו בעולם - כולם עבדו את האלים היווניים. כשרומא כבשה את העולם, כולם עברו לאלים הרומיים. וכשהנצרות השתלטה על העולם, המערב נטש את האלילות הישנה והפך להיות נוצרי, וכן הלאה עם ההתפתחות המדעית בימינו, שכופרת בעצם המושג דת.

דווקא העם החכם בעולם, שיהיה מעורב בין האומות ויתרום להתקדמות המדעית יותר מכל קבוצה אחרת - דווקא הוא יישאר מיושן ופרימיטיבי כמו לפני 3000 שנה. יהודים ימשיכו להניח אותם תפילין ולנענע אותו לולב. אבל לא הייתה שום הסתברות להעריך כך: טבע האדם הוא להביט קדימה וכל מה שמתקדם יותר נחשב נכון יותר, בכל זאת בלעם צופה שיהודי יביט אחורה ויאמר שהאמת נמצאת בעבר. זאת התורה לא תהיה מוחלפת. שכן התקדמות היא רלוונטית רק במה שהתפתח בדעת האדם, אבל הקב"ה רואה מלכתחילה מקצה העולם ועד קצהו וכל ההתקדמות כבר כלולה אצלו.

בהערה⁴ הובאה המחשה מדהימה, שמצווה לקרוא אותה היטב.

שמעתי פעם דבר נפלא: אנחנו עצמנו יודעים להעריך את האומץ ללכת נגד הקידמה ולכן הכבוד הכי גדול שמור למשפחת אחת.

רב המלצרים קיבל את הרב והרבנית והציג להם את כל סידורי הכשרות: מערכת כלים שהארמון רכש לפי דרישתם, סט שהיה זהה בחזותו לכלים שהונחו בפני כל יתר הסועדים ומדבקה קטנה ציינה שהכלים כשרים.

אולם הנשפים התמלא באליטת האצולה הבריטית והרב והרבנית חשו בנוח. לפתע אירע דבר מוזר: בסיום המנה הראשונה נעמדו כל הנוכחים והחליפו את מקומותיהם. מישור הסביר לרב שכך מקובל בנשפים מסוג זה: בסיום כל מנה מחליפים הסועדים את מקומותיהם, כדי שלכולם תהיה הזדמנות לפגוש את כולם. הרב נקלע למבוכה: סט הכלים בו השתמש היה היחיד באולם שהיה כשר וכיצד יעבור למקום אחר? אבל לשבת בלי צלחת יהיה יותר מביך... הרב מצא את עצמו נוטל בידיו צלחות, מזלגות וכפיות ומתרוצץ מצד לצד של האולם.

כאשר המשתתפים החלו לעזוב, הנסיך צ'רלס ראה את הרב ואמר בחיך: "הנה היהודי עם הצלחות...". השיחה גלשה לדיון פילוסופי בנושא כשרות וחיים של איפוק. צ'ארלס הפגין התעניינות וצירף לשיחה את אימו, המלכה אליזבת. הקרבה המופגנת בין הרב לבין משפחת המלוכה עוררה את קנאתו של יהודי 'לא דתי' שעמד שם והוא נדחק לתוך הקבוצה ואמר: "גם אני יהודי". המלכה הביטה בו: "גם אתה יהודי? איפה הצלחות שלך?..."

4 <https://www.youtube.com/watch?v=9364pNlpQLg> לקחתי מהרצאה המצינית הזו של הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון (באנגלית). תסמנו בהגדרות היוטיוב 'תרגום אוטומטי' לכתוביות בעברית):

שלושה מטוסים נוחתים בשלוש שדות תעופה בעולם. המטוס הראשון נוחת באתונה ביוון. יוצא ממנו איש זקן ומרשים עטור בזקן ארוך ונגיש לעמדת ביקורת הדרכונים. "שמי הוא סוקרטס", אומר בגאווה לפקיד הביקורת. "שלום סוקרטס", אומר פקיד הביקורת ביובש, "מה מטרת ביקורך כאן?". "מטרת ביקורי?!", מגיב סוקרטס בהלם, "אני אתונה, אני יוון. אני אחראי לכל החוכמה הזו". הפקיד מביט בו מושעשע וסוקרטס מכריז: "קח אותי אל האקרופוליס, אל הגבעה המבוצרת בה הריתי את הפילוסופיה היוונית, המקום בו הגינו את אמיתות הטבע והחיים". הפקיד אומר: "מצטער, לא נשאר הרבה מהאקרופוליס, תמורת עשרה דולר אמצא מדרוך שייתן לך סיור ברחבי העתיקות. הפילוסופיה היוונית עצמה מעניינת רק כמה אקדמאים מבוגרים, אבל רוב הצעירים מתעניינים בטלפון שלהם". "אז תספר לי מה עם האימפריה היוונית? עד איפה מגיעים גבולותיה?". הפקיד שוב מצטער: "האימפריה אינה קיימת אלפיים שנה, אנחנו אחת המדינות העניות בעולם שנאבקות לסגור תקציב". פתאום סוקרטס שם לב שהשפה של הפקיד שונה לגמרי מהשפה שלו, ואז מבקש בייאוש: "קח אותי למקדש האל זאוס". אבל הפקיד מתכחש: "מעולם לא שמעתי את השם הזה, אנחנו חלק מהכנסייה היוונית האורתודוקסית שהיא הרבה יותר מאוחרת". סוקרטס שב בייאוש למטוסו, לעבר שהיה ואיננו.

המטוס השני נוחת ברומא. אדם זקוף עם הליכה יציבה ניגש לביקורת הדרכונים. "שמי הוא יוליוס קיסר". "שלום יוליוס", עונה הפקיד בעייפות, "איך אני יכול לעזור לך?". "לעזור לי? אני יוליוס קיסר, העולם רועד כשמזכירים את שמי. קח אותי אל מדרגות הסנאט מיד". "תמורת שבע וחצי דולר אקח אותך אל חורבות הסנאט". "אבל איפה האימפריה הרומאית?". "היא מזמן לא קיימת, מה שיש היום זאת מדינה נחמדה שהיא חלק מהאיחוד האירופי, והאמת שהיא אינה בשיא תפארתה". "אז קח אותי אל הקולוסיאום, אל הגימנסיות, אל מקדש האל יופיטר", אבל כל אלו אינם קיימים עוד. "תדבר איתי לטינית", אבל גם היא אינה קיימת. יוליוס קיסר נמוג בעבר.

המטוס השלישי נוחת בכך גוריון: איש זקן יוצא ואומר לדייל "שלום עליכם". הדייל עונה: "עליכם שלום". הדייל שואל בנחמדות מה שמך? והאיש עונה: "משה" ומוסיף בענווה: "פעם קראו לי משה רבינו". הדייל נהיה חיוור: "גם לי יש ילד שקוראים לו משה ואנו מכנים אותו בחיבה משה רבינו. אתה משה שנתן את התורה ונאבק ארבעים שנה להביא אותנו אל הארץ האהובה הזאת? בוא משה רבינו, בוא תאכל משהו. כבר 3000 שנה לא אכלת, יותר זמן ממה שהיית על ההר בשמים. אתה רוצה לאפה בשרית? פלאפל פרווה? סנדוויץ חלבי?". משה אומר בשקט: "אני לא יכול לאכול, אני מקפיד על כשרות כמצווה בתורה שהורדתי". "איפה הבעיה", נפגע הדייל, "גם אני מקפיד על כשרות, בשרה תעופה יש עשרים סוגי כשרות ותחליט מה מתאים לך".

משה שואל בשקט: "אולי אתה יודע מה זה תפילין? כבר המון זמן לא הנחתי תפילין". הדייל מתרגז: "משה, אתה פוגע ב?! אתה חושב שאתה היהודי היחיד בעולם? בוא לבית חבד ואביא לך תפילין, אבותי בטיביליסי לא הפסידו יום אחד תפילין". הם צועדים כמורד הפרוזדור בשרה התעופה ומשה רואה את המזווה

לאריה והפסוק השני להיפך. נראה ברמב"ן כי שני הפסוקים צועדים מהקל אל הכבד ומרימים את המצב עליו מדברים. הלביאה חלשה מהאריה והאריה הזכר חזק ממנה. לכן בלעם מתחיל כי בימים הגדולים, עם ישראל יקום כלביא ואז יתחזק עוד יותר כאריה. מנגד, בימים הגרועים, הוא ייפול כאריה, ואז ייפול עוד יותר, כלביא.

אבל מהו הדימוי לאריה וללביא? למה תיאור הגבורה הוא דווקא בהם ולא כפי שבירך יעקב אבינו, "בנימין זאב יטרף", שהזאב הוא סמל לאומץ ופורך אל העדר לטרוף בהמות וחיות בגבורה בלי חשבון? מנגד, מהו תיאור הנפילה כאריה ולביא ולא רביצה כחיה אחרת?

רש"י: 'הן עם כלביא יקום' - כשהן עומדין משנתם שחרית הם מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות, ללכוש צייצית, לקרות שמע ולהניח תפילין ... [פירוש שני]: כתרגומו - בגבורת המלחמה.

בפירוש שני כותב רש"י כי הכוונה היא לדברי התרגום אונקלוס, שעם ישראל עתיד להתגבר על אויביו כגבורת אריה ולביא. הרלב"ג מרחיב כי תכונת האריה היא לטרוף במהירות את טרפו בלי להשתהות. ראיתי בספרי טבע כי אף שהאריה הוא רץ איטי, אבל הוא אורב לטרפו ומשסע והולם בו בזריזות.

רלב"ג: יקומו לכלות אויביהם במהירות, כמו הלביא והאריה שלגבורתם יטרפו תמיד ובזריזות גדול.

אולם בפירוש ראשון מביא רש"י פשט רוחני. זריזות ישראל תתבטא בקיום התורה והמצוות. הם קמים בבוקר וממהרים ללכוש צייצית, לקרוא קריאת שמע ותפילין. הרא"ם מסביר כי נבואה זו באה בהמשך לחיבת הקב"ה לישראל ולכן רש"י מניח כי יש בה שבה רוחני ולא פיזי.

ואגב, העובדה שרשי מתמקד במצוות **צייצית** ולא בנטילת ידיים הראשונה לקיום, וממשיך עם קריאת שמע ותפילין, היא מופלאה ובאה לידי עובדה מדהימה במלחמה הזו. הזריזות העקרתית בה תפסו ישראל היא כידוע במצוות צייצית, וכן בתפילין שקוראים בהם קריאת שמע. והדברים נפלאים.

נמצא כי הנבואה ההפוכה על חולשת ישראל בימי הגלות, מדברת אף היא על חולשה רוחנית בקיום המצוות. מה הדימוי כאן לאריה וללביא? מדוע ישראל נחלשים ורובצים כבעלי חיים אלו?

יתירה מכך: הגמרא אומרת דבר מעניין.

ברכות יב,ב: בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע ומפני מה לא קבעוה? משום טורח צבור. מאי טעמא: אילימא משום דכתיב בה 'אל מוציאם ממצרים', לימא פרשת רבית ופרשת משקלות דכתיב בהן יציאת מצרים? אלא אמר רבי יוסי בר אבין, משום דכתיב בה 'כרע שכב כארי וכלביא מי

במשך שמונה ימים רצופים, בשלוש התפילות ובברכת המזון, אנו מזכירים "בימי מתתיהו כהן גדול חשמונאי ובניו". כבוד כזה שלא זכו לו אפילו משה ואהרן, דוד ושלמה, שלא חובר להם תפילה כזו, ואפילו מרדכי ואסתר מקבלים רק אזכור של יום אחד.

שכן מתתיהו ובניו הלכו נגד מה שנתפס **צורק**. היוונים היו החוכמה, המדע, האומנות והיופי. חוכמת יוון שינתה את העולם וחדרה את כולנו עד היום: אנו חושבים יוונית ומתנהגים יוונית. הדמוקרטיה הומצאה ביוון, הפילוסופיה נהגתה שם ויסודות המדע הונחו שם. ישנן אלפי מילים ומונחים בעברית שמקורן יווני, כמו "פיזיקה", כימיה, מתמטיקה, פילוסופיה, אתלטיקה, אולימפיאדה, מרתון, אסטרטגיה, אסכולה, אסטניס ואנדרוגינוס". אולם מתתיהו מצא את האומץ להכריז שהם יודעים הרבה, אבל לא הכול. הם בקיאים בכל מה שאדם יכול להשיג, אבל יש ערכים גדולים מחוכמת האדם. אי אפשר לבחון בכלים מדעיים את התועלת בברית מילה ובשבת קודש.

בדרשות לחנוכה הוספנו, שמנציחים את גבורת החשמונאים עם שמן. שכן השמן הוא מתערב בכל דבר, אבל **צף מעל**. הוא החומר החודר בטבע, לתוך קורוזיות במנוע וציריות סתומות, אבל מתרומם וצף למעלה. זאת בדיוק הגבורה היהודית הנצחית, שהיחיד שצפה אותה מראש הוא בלעם.

אחרי התבוננות בשתי הנבואות הראשונות של בלעם, שמתקיימים באופן הבולט ביותר, נעבור אל זו שהתפרסמה במיוחד במבצע "עם כלביא".

ג. בלעם מטפס שוב על ראש ההרים ופותח בנבואה שנייה. זו עוסקת בחיבת הקב"ה אלינו, שלא מאפשרת לו להוציא מילה שאינה מוסכמת על ה'. בלעם מאריך אודות היחס של ה' לישראל - "לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם ... לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו" - ומסיים במשפט אודות התכונות של ישראל עצמם:

4. במדבר כג,כד: הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה.

בהמשך, בלעם מטפס פעם שלישית ומדבר על ההווה הפרוש לפניו וחוזר לדימוי האריה והלביא:

כג,ט: כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו, מברכיך ברוך וארריך ארור.

הפסוק הראשון מדבר על **גבורת ישראל**, על הימים הגדולים בהם עם ישראל יתנשא בעוצמה כלביא וכארי מעל כל העמים. הפסוק הנגדי מדבר על ההיפך, על **חולשת ישראל** בימי הגלות, בהם עם ישראל יכרע וירבוץ כארי עיף שאיבד את התנופה.

המפרשים מעירים על כך, שהפסוק הראשון מקדים את הלביא

העניקת בכניסה לאולם הנכנסים. הוא מצמיד את השפתיים ואומר בדמעות: "תמיד האמנתי בכס..."

בלעם מזהיר את האומות: אל תטעו בעם ישראל. יהודי יכול לכרוע שנים רבות, הוא עלול להיסחף אחרי מרד הלייקים והפופולריות ולעשות את מה שנוח, אבל שום דבר לא יעזור. הוא **כורע כמו אריה** וגם בשכיבתו הוא משאיר עין אחת פקוחה. רק חסר הניצוץ שיקפיץ אותו מרביצתו.

בלעם הוא הראשון שמעמיק לליבו של יהודי ומזהה את המהות: יהודי הוא בן של הקב"ה וכן לא מפסיק להיות בן. אדמו"ר הזקן מגדיר את היהודי כ"חלק אלוקה ממעל ממש", כמו פלח תפוח שהוא עצמו תפוח. יש בו שבב פנימי של נשמה הקושרת אותו לקב"ה והנשמה אינה מתנתקת. לפעמים היא מורידה את הראש בלחץ הנפש הבהמית, אבל סוף-סוף יבוא הגירוי שיחזיר אותה לעצמה.

מדובר ביסוד הקובע את אחת ההלכות החשובות במעלה: הגדרת היהודי. היהדות שונה מכל הדתות והלאומים בעולם בכך שהיא **עוברת בתורשה**. היא **אינה תלויה בהתנהגות ואפילו בהתנהגות לאורך דורות!**, אלא רק **בגנטיקה**. [כמובן אפשר גם להתגייר, אלא שעל פי המבט הפנימי, גר שהתגייר הוא מי שבטבעו יש בו גילוי הנשמה ואכמ"ל].

אבל איזה היגיון יש בכך שדת עוברת בתורשה? וכי נוצרי שלא ביקר חמישים שנה בבית תיפלתם ייחשב נוצרי?! וכי הולנדי שעבר לגור באמריקה חמישה דורות ימשיך להיקרא הולנדי?! הוא רוכש שפה חדשה, תרבות אחרת, חגים וחברים ומקבל זהות חדשה כאמריקאי. מה אפוא פשר ההלכה שיהודי נשאר יהודי גם אחרי מאה דורות וללא תלות בהתנהגותו?

בלעם הבין זאת ראשון: "כרע שכב כארי". יהודי זה אופי, זה גנים נשמתיים שעוברים במשפחה מאז אברהם אינו. אפשר לאלף את הגנים ולהשתיק אותם לדור או שניים – אבל אי אפשר לכבות אותם.

בהערה⁵ הובא ביטוי קיצוני לגודל האמונה ההלכתית בגנים היהודיים:

ליקוטי שיחות ב/337: אפילו בתקופות של 'כרע שכב', אין יד האומות שליטה על ישראל. כמו אריה ולביא שא-פילו כשהם שוכבים על הארץ, אף אחד אינו בעל הבית עליהם. עד שמוכא בשולחן ערוך (חושן משפט שפ"ח), שזאת שאלה אם אפשר לאלף אותו כבן תרבות (ולכן אריה מועד לעולם ואפילו אם הוא מתורבת והזיק, חייב בבעליו

חכמים רצו לקבוע בקריאת שמע את פרשת בלעם, משום שכתוב בה הפסוק של "כרע שכב כארי". הפסוק השני מנבואת בלעם, המדבר על חולשת ישראל בזמן הגלות. השאלה היא, למה לקבוע פסוק חמור בקריאת שמע ולא את הפסוק הראשון והחיובי המדבר על קימת ישראל כארי וכלביא?.

הרבי כותב רעיון מרגש ומרעיד את הלב וכאן לומדים יותר מכל את גדולת חזיונו של בלעם:

בלעם מנבא **שיהודי לא יפסיק להיות יהודי**. גם יהודי שייפול על הארץ – הוא ייפול כמו אריה ואריה רובץ עם **עין אחת פקוחה**. האריה הוא בעל חיים מטעה ומבלבל, ודווקא בגלל זה הוא כל כך מסוכן. הוא בעל חיים עם סבלנות רבה, אבל לרגע אחד אינו מפסיק להיות אריה וסוף-סוף מתפוצץ.

האריה ישן עשרים שעות ביממה ונדמה כמו לא יוצלח מוחלט. האריה יכול לעבור תהליך אילוף ולקנות הרגלים לצייתנות ואף לשתף פעולה עשרות שנים בקרקס – אבל הוא נשאר נאמן לעצמו. הוא מתחשב באחרים כל עוד זה נוח לו, אבל ברגע אחד בוחר להפוך את עורו ולהרעיד את היער.

כך נפסק להלכה בשולחן ערוך (חושן משפט סימן שפט סע"ח): אדם שמחזיק אריה בביתו, עליו לקחת בחשבון שהאריה הוא "מועד לעולם" ויהיה עליו לשלם את מלוא הנזקים שלו. בעוד שבעלי חיים אחרים אפשר לאלף ולהרגיע והם רק בבחינת "תם" שבעליו משלם חצי נזק, כי לא היה עליו לצפות את ההתפרצות שלהם, האריה הוא בגדר "מועד לעולם" ולא יעזור אילוף וביות.

מדי כמה שנים מתפרסם על קרקס אריות שהפך לקרקס אימה. האריה נתקף זעם על המאלף ופגע בו. (כאן למשל על קרקס אריות באוקראינה שיצא משליטה: <https://www.mako.co.il/news-world/international/Article-c2102f5ebe77b21004.htm>). לא פעם ביקרתי בספארי ברמת גן וכשהאוטובוס של המבקרים נכנס אל תוך השטח הפתוח של האריות, המדריך הזהיר לא לזרוק להם אוכל ולא להתקרב מדי. ואף שהם כבר שנים מקבלים מבקרים ברצועה, אבל אריה נשאר אריה ופתאום יחטוף את הקריזה וייתן נהימה שתחריד את היער.

5 סיפורו של 'האח דניאל'. שמואל רופאיזון נולד כיהודי בפולין בשנת 1922. בתקופת השואה השיג תעודות של גרמני נוצרי והגיע לעיירה מיר בבלרוסיה. שם התקבל כמתורגמן אצל מפקד הגסטפו בעיר. רופאיזון ניצל את מעמדו כדי להעביר ליהודים התראות על פעולות חיסול מתוכננות, הוא הבריח כלי נשק מתוך מחסני המשטרה הנאצית עבור המחתרת שקמה בגטו וכשנחשף למועד שילוח יהודי העיר להשמדה, העביר אותו הלאה וקבוצה של כשלוש מאות צעירים הצליחה להימלט ולהסתתר ביערות.

פעילותו נחשפה והוא נמלט למנזר נוצרי. שם המיר דתו לנצרות והפך לנוזיר פעיל בשם 'האח דניאל'. בהקמת המדינה הצטרף למסדר נזירים קתולי שמרכזו במנזר סטלה מאריס על הר הכרמל בחיפה.

בשנת 1958 הגיש רופאיזון בקשה לממשלת ישראל להכיר בו כעולה חדש על פי 'חוק השבות', בטענה כי הוא אמנם נוצרי בדתו, אבל נולד כיהודי ומקורו האתני והתרבותי הוא יהודי. הבקשה עוררה רעש ציבורי והגיעה עד בית המשפט העליון הישראלי. השופטים רחו אותה, שכן לדעתם יהודי הוא כזה שנראה כיהודי על פי המשמעות המקובלת של המושג יהודי ולא אדם שפועל ומשפיע כנוזיר נוצרי בתוך מסדר נזירים קתולי.

הדבר המדהים הוא, **שבית המשפט החמיר בהגדרת היהדות יותר מאשר ההלכה**. אילו בית המשפט היה מבקש עמדה של רב, התשובה הייתה ברורה: "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא" וכיון שנולד כיהודי הוא נותר יהודי. ולהעיר שחכמים גזרו סנקציות מעשיות כנגד המשומרים, כמו מומר פסול לעדות, אין לאכול משהיטתו, מותר להלוות לו בריבית ועד שאם נפלו לבור אין מעלים להציל אותם. לכן יתכן כי ההלכה מסכימה **שאינו מקבל זכויות יהודיות**, אבל אלו סנקציות ענישה שאינן נוגעות בעצם הזהות שהיא יהודית לגמרי.

שכתוב "ישיר" לשון עתיד, מוכיחה כי משה עתיד לקום מעפרו ולשיר שירת הים בגאולה העתידה.

התמיהה עולה מאליה: איך רש"י הגיע לדרשה כה רחוקה ומופלאה? וכי אין פתרונות פשוטים יותר לניסוח "ישיר" לשון עתיד?! בכלל, אין דרך השירה להקפיד על עבר ועתיד. האבן עזרא מוסיף ומביא ראיות כי לפעמים דרכו של המקרא לכתוב עבר בלשון עתיד, כמו "אז יבריל משה שלוש ערים בעבר הירדן". הכוונה היא להרחיב את משמעות הפעולה שהיא רחבת היקף יותר מגודלו של הרגע. כך בענייננו, משה שר אז, אבל השירה הקיפה את ההיסטוריה כולה.

מה הביא את רש"י לפירוש כזה?

בשיחת שביעי של פסח תשל"ב, הרבי דיבר רעיון מדהים: משה עומד על שפת הים ומשתכנע להאמין בתחיית המתים. הוא רואה כי הקב"ה משלים את הגאולה ומקיים אותה עד הפרט האחרון, ומסיק כי גם בגאולה העתידה תהיה עד הפרט האחרון ואפשר כבר לקום ולשיר עליה.

ה' הוציאם ממצרים והיה יכול לעצור. להגיד להם מכאן תסתדרו לבד ותילחמו במצרים בעצמכם. אבל הוא לא נעצר באמצע הדרך, עד שהשמיד את מצרים לעיניהם. קודם הוציא את ישראל מארץ מצרים ועכשיו הוציא אותם מאימת מצרים. קודם הוציא אותם ממצרים ועכשיו הוציא את מצרים מהם.

כאן משתכנע משה כי כן יהיה בגאולה העתידה ולא ייפול דבר מדברי הנביאים, עד העיקר הארבעה עשר, שיחיו המתים בעת שיעלה הרצון לפניו, בקרוב ממש.

נזק שלם). לכן הגלות אינה נושאת שום כוח לבטל מעם ישראל את הקשר לתורה ומצוות. כפי שמראים מעת לעת ניסים המוכיחים זאת, כמו ניסי חג הגאולה, יב-יג תמוז, המוכיחים שגם בזמן הגלות, הרי אין עוד מלבדו.

ההשלכה הכי פשוטה נוגעת לכך, שלא מתנתקים מילד יהודי ולא מגרשים בן מהבית. דוגמה ממענה שכתב הרבי לזוג הורים שהבת שלהם התרועעה עם עברייין.

מכתב מהרבי מליובאוויטש, עיתון כפר חב"ד 1662:
נראה שלעת עתה אין ביכולתם לעשות לשינוי המצב בנוגע לבתה תחי', כי אם להתנהג באופן כזה שתרגיש הבת שבי"תם תמיד פתוח לפניה, ועוד ועיקר - שמוכנים לעזור לה באופן המתאים באם יש לה בעיות.

אם כן, חלפו 3300 שנה מנבואת בלעם וראינו רק שלוש דוגמאות המוכיחות כי בלעם ראה רחוק מכולם. הדבר מעניק חיזוק עצום באמונת הגאולה, עליה בלעם ממשין בנבואה הרביעית והאחרונה: "לכה יאעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים".

כשם שהתקיימו ראשית דבריו באופן הברור, כך קובע המב"ם כנ"ל בתחילת הדברים, שיהודי חייב לצפות ולהאמין לסוף דבריו, שיתקיימו במהרה ממש.

נסיים ברעיון ענק. שירת הים פותחת ואומרת: "אז ישיר משה ובני ישראל". רש"י כותב: "מכאן לתחיית המתים מן התורה". העובדה

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il